

Euroopa
Nõukogu
**inimkau-
banduse**
vastane
konventsioon

Ohvrite
õigused

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Inimkaubandus rikub lugematu arvu inimeste õigusi ning mõjutab nende elu Euroopas ja väljaspool. Üha kasvava arvu naiste, meeste ja lastega kaubeldakse kui tarbekaubaga, nii välis- kui kodumaal, ja neid püütakse eksploateerimise ja ärakasutamise lõksu.

— Euroopa Nõukogu inimkaubanduse vastane konventsioon, mis jõustus 1. veebruaril 2008, hõlmab järgmisi eesmärgi:

- ▶ tõkestada inimkaubandust,
- ▶ kaitsta inimkaubanduse ohvreid,
- ▶ tuua inimkaubitsejad kohtupinki,
- ▶ edendada siseriikliku tegevuse koordineerimist ning rahvusvahelist koostööd.

— Konventsioon käsitleb:

- ▶ kõiki, nii riigisisesed kui ka rahvusvahelise, nii organiseeritud kuritegevusega seotud kui ka selle väliseid inimkaubanduse vorme,
- ▶ kõiki inimkaubanduse ohvreid (naisi, mehi ja lapsi),
- ▶ kõiki eksploateerimise vorme (seksuaalne ärakasutamine, sunnitöö või sunnitud teenuste osutamine, orjus, orjatöö, inimelundite ebaseaduslik eemaldamine, jne.).

— Konventsiooni peamiseks lisaväärtuseks on keskendumine inimõigustele ja ohvrite kaitsele. Konventsioon defineerib inimkaubandust kui inimõiguste rikkumist ning inimese väärkuse ja terviklikkuse vastast süütegu. Riigi ametivõimud loetakse vastutavaks, kui nad ei tegutse inimkaubanduse ennetamise nimel, ohvrite kaitseks või kui nad ei korralda tegelikke uurimisi inimkaubanduse juhtumite kohta.

— Inimkaubandus on ülemaailmne nähtus, mis ei tunne piire, mille tõttu on Konventsioon oluline kõigi maailma riikide jaoks ning neile ka avatud.

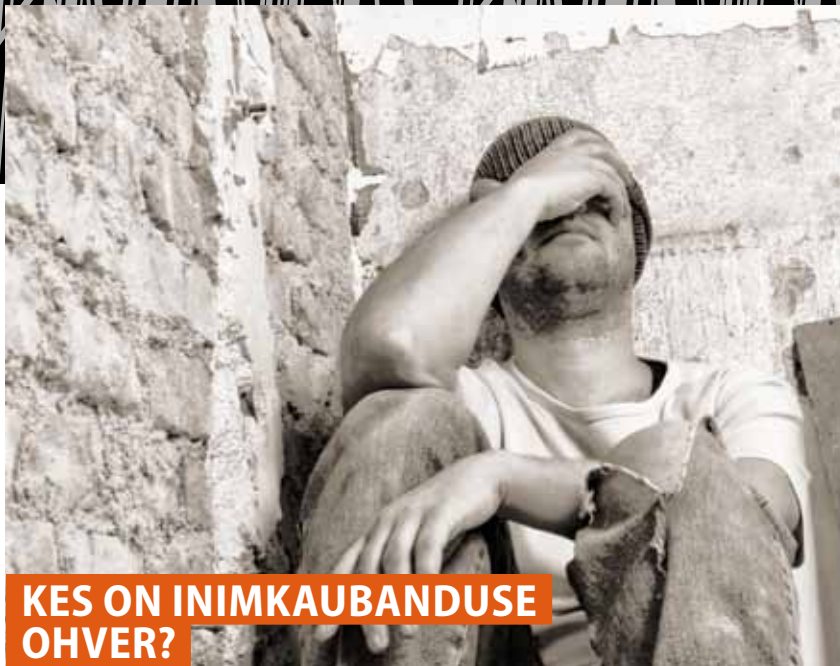
MILLES SEISNEB INIMKAUBANDUS?

— Konventsioonis defineeritakse inimkaubandust kui kolme elemendi kombinatsiooni:

- ▶ **toiming:** värbamine, vedamine, üleandmine, majutamine või isikute vastuvõtmine;
- ▶ teatud **vahendite** kasutamine: jõu või muude survevahendite kasutamine või nendega ähvardamine, röövimine, pettus, tüssamine, võimu kuritarvitamine või isiku abitu seisundi ärakasutamine, teise inimese üle kontrolli saavutamiseks maksete tegemine või maksete vastuvõtmine;
- ▶ **ärakasutamise eesmärgil:** teiste isiku prostitueerimisele sundimiseks või tema muul viisil seksuaalseks ärakasutamiseks, sunni viisilisel tööl või teenistuses, orjuses või sama laadi seisundis pidamiseks või tema elundite eemaldamiseks.

MIS ON INIMKAUBANDUSE JA INIMESTE SALAKAUBAVEO ERINEVUS?

— Kui inimeste salakaubaveo eesmärgiks on ebaseaduslik piiriülene vedu eesmärgiga saada otseselt või kaudselt rahalist või muud materiaalset kasu, siis inimkaubanduse eesmärk on inimeste ärakasutamine. Lisaks ei pruugi inimkaubandusega tingimata kaasneda piiride ületamist, see võib aset leida ka riigisiselt.

KES ON INIMKAUBANDUSE OHVER?

— Inimkaubanduse ohvriks võib langeda igaüks – naised, mehed ja lapsed, igas vanuses ja ühiskonnakihist inimesed. Inimkaubanduse ohvreid sunnitakse osutama seksuaalteenuseid, tegema vähese tasuga või üldse tasuta tööd või laskma eemaldada mõne elundi. Eksploateerimisega kaasneb sageli füüsiline ja emotsionaalne vägivald ning ähvardused ohvrite ja nende sugulaste aadressil.

— Konventsiooni kohaselt on inimkaubanduse ohver isik, kes on ärakasutamise eesmärgil värvatud, transporditud, üle antud, majutatud või vastu võetud ühe riigi piires või piiriüleselt ja kelle suhtes on kasutatud ähvardust, jõudu, pettust, sundi või muid ebaseaduslikke vahendeid.

— Laps on Konventsiooni kohaselt inimkaubanduse ohver sõltumata sellest, kas on kasutatud mingeid **vahendeid** tema värbamiseks, transpordiks, üleandmiseks, majutamiseks või vastuvõtmiseks ärakasutamise eesmärgil.

— Isiku nõusolek tahtliku ärakasutamisega ei muuda teo olemust, kui see on toime pandud mõnda ülalnimetatud **vahendit** (sund, pettus, abitu seisundi ärakasutamine jne.) kasutades. Lisaks loetakse isikut ohvriks ka siis, kui ärakasutamine ei ole veel aset leidnud, kuid kui selle inimese suhtes on korda saadetud üks loetletud **toimingutest**, kasutades ühte loetletud **vahenditest**.

MILLISED ÕIGUSED ON INIMKAUBANDUSE OHVRITEL KONVENTSIOONI JÄRGI?

Tuvastamine

— Inimkaubanduse ohvrid tuleb ametlikult tuvastada vältimaks nende kohtlemist ebaseaduslike sisserändajate või kurjategijatena. Tuvastamine viivad läbi erikoolitusega spetsialistid (politseinikud, sotsiaaltöötajad, tööinspektorid, arstid, tugiisikud jne.), kes peavad kinni kokkulepitud menetlustest ja tuvastamise kriteeriumitest.

Taastumis- ja järelemõtlemisaeg

— Isegi enne ohvrite ametlikku ohvriks tunnistamist on neil õigus vähemalt 30-päevasele taastumisajale, et vabaneda inimkaubitsejate mõju alt ning kaaluda koostöövõimalust ametivõimudega inimkaubanduse juhtumi süüteo eeluurimisel. Selle ajavahemiku jooksul ei tohi neid riigist välja saata ja neil on õigus abile, kuigi nad viibivad riigis ebaseaduslikult.

Abi ja tugi

— Olenemata sellest, kas ohvrid on valmis koostööks kriminaaluurimisel või kas nad nõustuvad olema tunnistajaks, on neil õigus järgnevale:

- ▶ sobiv ja turvaline majutus
- ▶ psühholoogiline abi
- ▶ materiaalne abi
- ▶ juurdepääs vältimatule arstiabile
- ▶ kirjaliku ja suulise tõlke teenused
- ▶ nõustamine ja teavitamine
- ▶ abi kriminaalmenetluse käigus
- ▶ juurdepääs tööturule, kutsekoolitus ja kutseharidus, kui tegemist on riigis seaduslikult viibijaga.

Õigusabi

— Inimkaubanduse ohvritel on õigus saada teavet oma õiguste kohta ning kõikide asjakohaste menetluste kohta neile arusaadavas keeles. Samuti on neil õigus õigusabile ning teatud tingimustel ka tasuta õigusnõustamisele.

Elamisluba

— Ohvritele võib väljastada pikendatava elamisloa, kui seda nõuab ohvri olukord või kui see on vajalik koostööks ametivõimudega inimkaubanduse süüteo uurimise käigus. Elamisloa väljastamine ei mõjuta ohvrite õigust taotleda varjupaika.

Eraelu ja identiteedi kaitse

— Ohvrite isikuandmed ei kuulu avalikustamisele ning neid võib salvestada ainult kindlatel seaduslikel eesmärkidel. Isikuandmeid ei tohi kasutada ühelgi moel, mis võimaldaks ohvreid tuvastada.

Ohvrite kaitse uurimise ja kohtumenetluse vältel

— Ohvritele ja nende pereliikmetele osutatakse vajadusel kaitset inimkaubitsejate võimaliku kättemaksu või hirmutamise eest. Kaitse võib seisneda nii füüsilises kaitsmises, ümberasustamises, identiteedimuutuses kui ka abistamisena töökoha leidmisel.

Hüvitus

— Inimkaubanduse ohvritel on õigus rahalisele hüvitusele kahjude eest, mis on tekkinud inimkaubitsejate haardes olles. Hüvituse võib määrata kas kohus, pärast inimkaubitsejate varade konfiskeerimist, või eraldada see riik, kus ekspluateerimine aset leidis.

Repatrieerimine ja tagasipöördumine

— Ohvrite tagasipöördumine nende päritoluriiki peab toimuma ohvrite õigusi, turvalisust ja väärikust tagades, arvestades nendega seotud õigusmenetluste seisukorda. Tagasipöördumisel peavad ohvrid saama ühiskonda taaskaasamise tuge, näiteks haridust ja abi töökoha leidmisel.

MILLISED ON INIMKAUBANDUSE LAPSOHVRITE ERIÕIGUSED?

— Lisaks ülalloetletud õigustele, mis kehtivad kõigile inimkaubanduse ohvritele, kehtivad lapsohvritele veel ka järgmised eriõigused:

- ▶ saatjata lastele määratakse seaduslik eestkostja, kes neid esindab ja kes tegutseb nende parimates huvides;
- ▶ laste identiteedi ja kodakondsuse kindlaksmääramiseks teostatakse toiminguid ja kui see on laste parimates huvides, püütakse kindlaks määrata, kus asuvad nende perekonnad;
- ▶ kui ohvri vanus ei ole kindlalt määratletav, kuid on mõistlik arvata, et ta on alla 18 aastat vana, siis eeldatakse, et ta on laps ning tema suhtes lubatakse eraldi kaitsemeetmeid seniks kuni tema vanus on ülekontrollimisel;
- ▶ lastel on õigus haridus- ja tugimeetmetele, mis arvestavad nende vajadusi;
- ▶ enne koduriiki repatrieerimist teostatakse riski ja turvalisuse hindamine. Koduriiki tagasisaatmine toimub ainult siis, kui see on lapse parimates huvides;
- ▶ laste suhtes kohaldatakse eraldi kaitsemeetmeid uurimise ja kohtumenetluse vältel.

KONVENTSIOONI RAKENDAMISE SEIRE

— Kõik Euroopa Nõukogu Konventsioonile allakirjutanud riigid on regulaarselt seiratud inimkaubanduse vastase tegevuse ekspertgrupi GRETA poolt. GRETA ülesandeks on tagada. Konventsiooni sätete t tõhus rakendamine ja ohvrite õigustega arvestamine.

— GRETA analüüsib olukorda riikide kaupa, koostab aruandeid, milles on märgitud head praktikad ja lüngad ning annab soovitusi, kuidas igas Konventsiooni ratifitseerinud viimaseid selle parendada. Aruanded ja soovitusel avalikustatakse ning avaldatakse Euroopa Nõukogu inimkaubanduse vastasel kodulehel.

Kontaktid ja täiendav teave

Euroopa Nõukogu inimkaubanduse vastase konventsiooni sekretariaat

(GRETA ja Osapoolte Komitee)

Euroopa Nõukogu / Council of Europe

F-67075 Strasbourg Cedex

Prantsusmaa / France

E-mail: Trafficking@coe.int

www.coe.int/trafficking